

Krap, krapper, krapst.

Knelpunteconomie in het vizier

Arbeidsmarktflits 104 | 29 maart 2011

Werkgever en werkzoekende lijken elkaar alsmaar moeilijker te vinden op de Vlaamse arbeidsmarkt. Ondanks de diepe crisis die we doorstaan hebben, blijft het gemiddeld aantal potentiële kandidaten per vacature beperkt. Werkgevers zoeken ook steeds vaker kandidaten met werkervaring, terwijl de 'ervaren' werknemers als gevolg van de vergrijzing de arbeidsmarkt in versneld tempo verlaten. Zij moeten opgevolgd worden door jonge instromers die vaak niet beschikken over de gevraagde kwalificaties. Bepaalde studierichtingen leveren bovendien te weinig schoolverlaters af om aan de arbeidsvraag in specifieke beroepen te voldoen. In deze arbeidsmarktflits diepen we dit verder uit en werpen we een blik op het krapteniveau en knelpuntgehalte van de Vlaamse arbeidsmarkt.¹

Met de financieel-economische crisis kende de Vlaamse vacaturemarkt een forse terugval. Het gemiddeld aantal openstaande VDAB-vacatures daalde van 45 300 in 2008 tot 35 800 in 2009 (-21%). Toch liet het herstel niet lang op zich wachten en reeds in 2010 werd een deel van het verlies gerecupereerd (+14% op jaarbasis). Met 41 000 vacatures situeerden we ons in 2010 opnieuw op een niveau dat vergelijkbaar was met dat van 2007. Opvallend is echter dat het herstel van 2010 volledig toe te schrijven is aan de vacatures met werkervaringsvereisten (+54%), terwijl het aantal vacatures zonder ervaringsvereisten zelfs een verdere daling kende (-10%). Hierdoor werd in 2010 voor het eerst in meer dan de helft van alle openstaande VDAB-vacatures werkervaring gevraagd. Er is dus sprake van een versterkte preferentie voor werknemers met ervaring, en liefst zelfs met flink wat bagage. Het is voornamelijk de categorie met minstens twee jaar relevante ervaring die een spectaculaire stijging liet optekenen (+97%). Het lijkt plausibel dat werkgevers, gedreven door een aantrekkende vraag en met zicht op een tijdelijk wat ruimere pool van werkzoekenden, resoluut mikken op medewerkers met relevante werkervaring die onmiddellijk inzetbaar en productief zijn.

Zetten we het beschikbare aanbod af tegenover de openstaande arbeidsvraag dan bekomen we de spanningsratio. Hoe lager de spanningsratio des te krapper de situatie op de arbeidsmarkt. Bij een lage spanningsratio is er gemiddeld genomen voor elke vacature een geringe hoeveelheid aan potentiële kandidaat-werkzoekenden. In 2008 zakte de spanningsratio tot 3,7 niet-werkende werkzoekenden per openstaande VDAB-vacature (figuur 1). Nooit eerder was de globale arbeidsmarkt krapte zo nijpend. De crisis creëerde daarna zoals verwacht wel enige ontspanning, maar het effect bleef al beperkt. In 2010 begon de spanningsratio alweer te dalen, met toenemende arbeidsmarkt krapte tot gevolg. Een belangrijke katalysator achter deze ontwikkeling is de vergrijzing van de beroepsbevolking. Door de vergrijzing wordt immers ook de groep van oudere werknemers die de arbeidsmarkt verlaat jaar na jaar groter. Dit resulteert in een sterk oplopende vervangingsvraag.²

Naast de globale spanning, berekenen we ook een spanningsratio voor hooggeschoold personeel. We zien hierbij hetzelfde patroon als bij de totale categorie, alleen op een veel lager niveau. De krapte in het hooggeschoolde segment was over heel de lijn veel nijpender. In 2008 waren er gemiddeld nog slechts 2

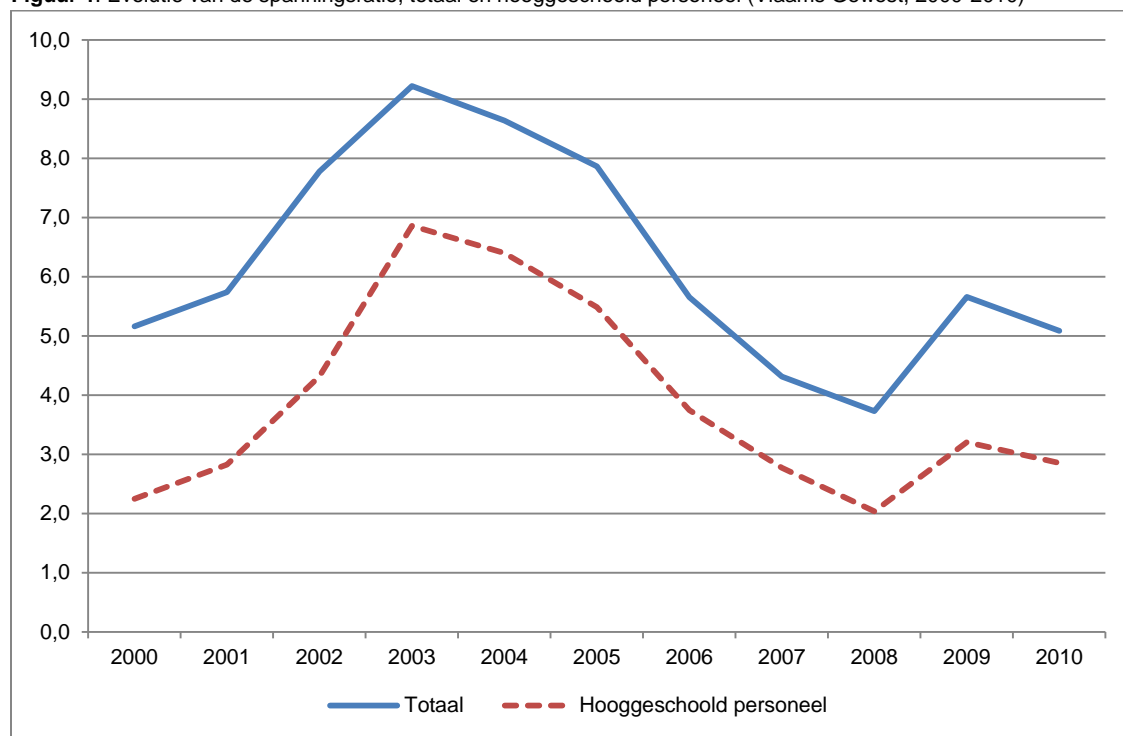
---

¹ Deze arbeidsmarktflits bevat analyses uit Herremans, W., Braes, S., Sels, L. & Vanderbiesen, W. 2011. Knelpunteconomie in het vizier. Naar een boordtabel over vacatures, arbeidsmarkt krapte en knelpunten. *Over.werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk en Sociale Economie*, 21(1).

² Zie ook Herremans, W., Sels, L., Sourbron, M., & Nuyts, J. 2011. Vraag zoekt aanbod: (te verwachten) discrepanties op de arbeidsmarkt. *Over.werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk en Sociale Economie*, 21(1).

hooggeschoolde niet-werkende werkzoekenden per openstaande VDAB-vacature voor hooggeschoolde jobs. Bovendien had de crisis nauwelijks een milderend effect op de spanning in dit segment.

Figuur 1. Evolutie van de spanningsratio, totaal en hooggeschoold personeel (Vlaams Gewest, 2000-2010)

Bron: VDAB (Bewerking Steunpunt WSE)

De globale arbeidsmarktkrachte wijst op een relatieve schaarste van werkzoekenden in verhouding tot de openstaande jobs. In het geval van een krappe arbeidsmarkt zullen er in bepaalde segmenten knelpunten opduiken bij het vervullen van vacatures als gevolg van kwantitatieve tekorten. Anderzijds kunnen er ook knelpunten optreden bij een relatief ontspannen arbeidsmarkt. Het kan immers zijn dat de arbeidsreserve niet over de gewenste kwalificaties beschikt of dat niet iedereen die potentieel in aanmerking komt zich effectief aanbiedt voor bepaalde jobs (bijvoorbeeld omwille van een lage verloning of ongunstige werk-omstandigheden). In die omstandigheden wordt het vaak moeilijk om vacatures te vervullen. Om deze knelpuntvacatures te detecteren, maken we gebruik van twee criteria. Het gaat om vacatures voor knelpuntberoepen die ofwel langer dan drie maanden openstonden ofwel geannuleerd werden wegens het ontbreken van geschikte kandidaten. In 2009 bleek 20,3% van de afgehandelde vacatures aan deze definitie te voldoen (21 000 knelpuntvacatures). Dit betekent dat we voor een op de vijf vacatures een moeilijke (lange looptijd) of problematische (annulering wegens geen geschikte kandidaat) afhandeling veronderstellen. Als we het criterium van de duurtijd verlengen tot zes maanden, dan blijven er nog 10 000 knelpuntvacatures over (9,8%).

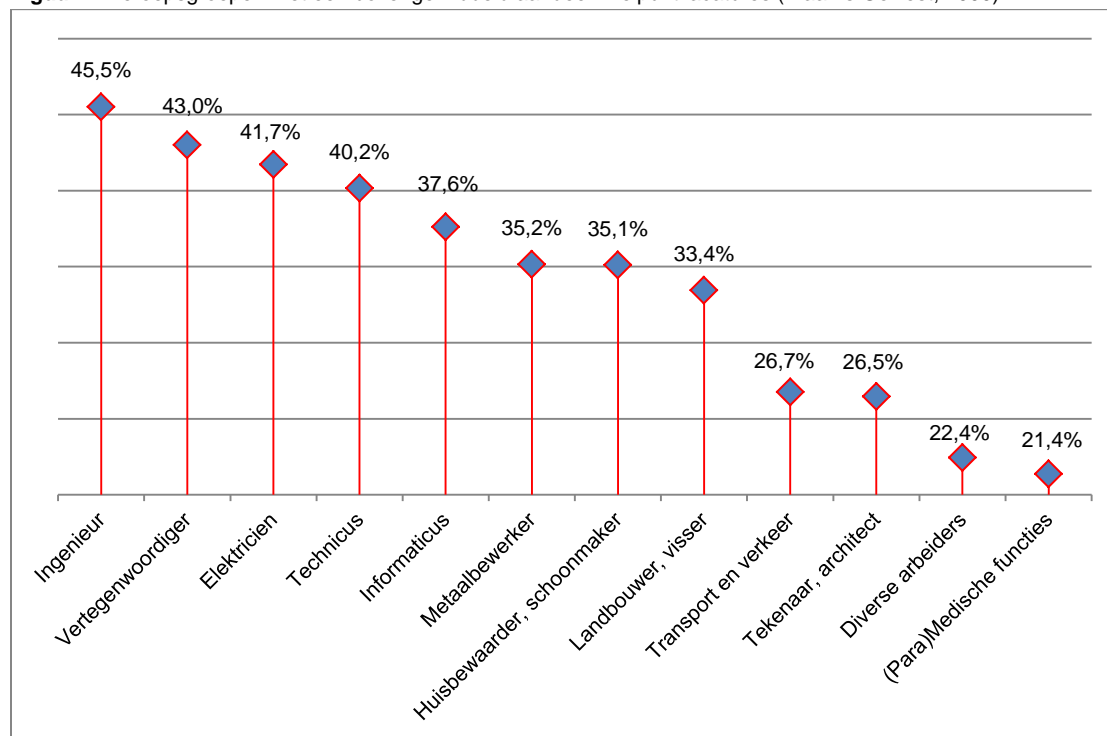
In bepaalde beroepen was de concentratie van knelpuntvacatures vaak nog veel hoger. In figuur 2 geven we een rangschikking van beroepsgroepen³ met een hoger aandeel knelpuntvacatures dan het globale gemiddelde van 20,3%. Bij de 'ingenieurs' werden in 2009 relatief het meest knelpuntvacatures gedetecteerd. Maar liefst 45,5% van het totaal aantal afgehandelde VDAB-vacatures voor ingenieurs is bij de knelpunten ondergebracht. De ingenieurs staan al geruime tijd met stip op nummer een van de knelpun-

³ Een beroepsgroep is een cluster van verschillende bij elkaar horende individuele beroepen.

Steunpunt WSE

tenberoepenlijst. Het structurele knelpuntkarakter van deze beroepsgroep wordt vooral veroorzaakt door een te geringe uitstroom van ingenieurs uit het onderwijs. Naast de ingenieurs bestaat de top drie ook nog uit de 'vertegenwoordigers' (43% knelpuntvacatures) en de 'elektriciens' (41,7%). Bij de vertegenwoordigers spelen de ongunstige arbeidsomstandigheden een belangrijke rol. Onregelmatige werktijden, verre verplaatsingen en onzekere verloning bemoeilijken de zoektocht naar beschikbare kandidaten.⁴ De elektriciens kampen op hun beurt met een beperkte arbeidsreserve én met hoge eisen inzake technische kwalificaties. Achter de top drie volgen nog negen andere beroepsgroepen met een bovengemiddeld aandeel knelpuntvacatures: 'technicus', 'informaticus', 'metaalbewerker', 'huisbewaarder, schoonmaker', 'landbouwer, visser', 'werknemers transport en verkeer', 'tekenaar, architect', 'diverse arbeiders' en '(para)medische functies'.

Figuur 2. Beroepsgroepen met een bovengemiddeld aandeel knelpuntvacatures (Vlaams Gewest, 2009)

Bron: VDAB (Bewerking Steunpunt WSE)

Bijkomende analyses over arbeidsmarktkrapte en knelpuntvacatures vindt u in de themakatern 'Knelpuntvacatures' van Over.Werk nr.1/2011, voor abonnees vrij raadpleegbaar op onze website. Naast enkele onderzoeksbijdragen laten we ook het beleid en de sociale partners aan het woord. Zij geven elk hun visie op de knelpuntenproblematiek en voeden het debat met eigen klemtonen en oplossingsstrategieën.

Wim Herremans
Steunpunt WSE

⁴ Zie ook VDAB. 2009. *Analyse Vacatures 2009. Knelpuntberoepen*. Brussel: VDAB Studiedienst.